

“गोविन्दबहादुर मल्ल ‘गोठाले’ का नाटकमा पात्रविधान”

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र

सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको

एम्.ए. दोस्रो वर्षको दसौं

पत्रको प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

धनसिंह के.सी.

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०६८

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर
काठमाडौं

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षका विद्यार्थी श्री धनसिंह के.सी.ले गोविन्दवहादुर मल्ल 'गोठाले' का नाटकमा पात्रविधान शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको हो । म उहाँको यस शोधकार्यसँग सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति: २०६८/९/११

.....
प्रा. डा. ब्रतराज आचार्य
शोधनिर्देशक

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर
काठमाडौं

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्र श्री धनसिंह के.सी.ले स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको गोविन्दवहादुर मल्ल 'गोठाले' का नाटकमा पात्रविधान शीर्षकको शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएकोछ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. विभागीय प्रमुख

.....

प्रा.डा. देवी प्रासद गौतम

२. शोधनिर्देशक

.....

प्रा.डा. व्रतराज आचार्य

३. वाह्य परीक्षक

.....

प्रा. हेमचन्द्र नेपाल

मिति: २०६८/९/११

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौ पत्रको प्रयोजनका निम्ति गुरुवर प्रा. डा. ब्रतराज आचार्यज्यूका कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । उहाँले यो शोधपत्र तयार गर्ने सन्दर्भमा आइपरेका विभिन्न समस्या र अड्चनहरूसँग जुध्ने प्रेरणा दिँदै सही मार्गदर्शन गराएर अधि बढ्न उत्प्रेरित गरी आफ्ना कतिपय व्यावहारिक कार्यहरूलाई पन्छाएर कुशल र समुचित दिग्दर्शन गराउनु भएकोमा उहाँप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन एवम् श्रद्धाभाव व्यक्त गर्दछु ।

शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी अमूल्य सुभावाव दिनुहुने विभागीय प्रमुख प्रा.डा. देवी प्रसाद गौतमज्यूप्रति म कृतज्ञ छु । प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्दा आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराइदिने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालयप्रति म हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

आर्थिक र व्यवहारिक समस्यासँग सङ्घर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चेर मेरो अध्ययनलाई यस अवस्थासम्म ल्याई पुऱ्याउने पूज्य आमा लीलावती खत्री र बुवा भद्रवीर खत्रीप्रति म आजीवन ऋणी छु । आफ्ना विभिन्न व्यावहारिक बोझ थामेर मलाई यस अवस्थासम्म पुऱ्याउने आरणीय दाजु ज्ञानबहादुर के.सी. प्रति म कृतकृत्य छु । विभिन्न क्षेत्रमा सहयोग गर्ने अर्धाङ्गिनी कमला बस्नेत केसीलाई साधुवाद छ । यसका साथै यो शोधपत्र तयार गर्दा विभिन्न पक्षबाट उचित सल्लाह र हौसला प्रदान गर्ने गुरु प्रा.राजेन्द्र सुवेदीप्रति आभार प्रकट गर्दछु । साथै प्रत्यक्ष तथा परोक्षरूपमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण शुभचिन्तकप्रति धन्यवाद टर्क्याउन चाहन्छु । शुद्धसँग टाइपिङ र प्रिन्टिङ गरिदिनुहुने नेचर कम्प्युटर सेन्टर कीर्तिपुर नयाँबजारकी बहिनी निर्मला बाँस्कोटाप्रति कृतज्ञताप्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर समक्ष पेश गर्दछु ।

धनसिंह के.सी

विषयसूचि

शोधनिर्देशकको मन्तव्य
स्वीकृतिपत्र
कृतज्ञतापत्र
विषयसूचि
सङ्क्षिप्त शब्दसूची

पेज नं.
क
ख
ग
घ
च

पहिलो परिच्छेद शोध परिचय

१.१ शोधशीर्षक	१
१.२ शोधकार्यको प्रयोजन	१
१.३ विषय परिचय	१
१.४ समस्या कथन	२
१.५ शोधपत्रको उद्देश्य	२
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा	४
१.७ शोधकार्यको औचित्य	४
१.८ शोधकार्यको सीमाङ्कन	५
१.९ शोधविधि	५
१.९.१ सामाग्रीसङ्कलन विधि	६
१.९.२ सैद्धान्तिक ढाँचा र प्रस्तुति	६
१.१० शोधपत्रको रूपरेखा	६

दोस्रो परिच्छेद

गोविन्दबहादुर मल्ल 'गोठाले' को नाट्यकारिता

२.१ 'गोठाले' को सङ्क्षिप्त परिचय	७
२.२ गोठालेको नाट्ययात्रा	१०
२.३ नाटककार गोठालेको नाट्यप्रवृत्ति	१३
२.४ निष्कर्ष	१८

तेस्रो परिच्छेद

पात्रविधानको सैद्धान्तिक आधार

३.१ नाटकको व्युत्पत्ति र परिभाषा	१९
३.२ पात्रविधान	२२
३.२.१ पात्रको परिभाषा	२२
३.२.२ चरित्रचित्रणका पद्धति	२३
३.२.३ चरित्रचित्रणका विशेषताहरू	२५
३.२.४ पात्रका प्रकार	२७
३.२.५ पात्र र नाटकका त?वबीचको अन्त : सम्बन्ध	२८
३.३ निष्कर्ष	३४

चौथो परिच्छेद
गोठालेका नाटकमा नारी पात्र

४.१ विषय प्रवेश	३५
४.२ 'भुसको आगो' नाटकमा नारीपात्र	३५
४.३ 'च्यातिएको पर्दा' नाटकमा नारीपात्र	५३
४.४ 'दोष, कसैको छैन' नाटकमा नारीपात्र	६२
४.५ 'नयाँ घर' नाटकमा नारीपात्र	७०
४.६ 'घोषणा' नाटकमा नारीपात्र	७६
४.७ निष्कर्ष	८४

पाँचौ परिच्छेद
गोविन्दबहादुर मल्ल 'गोठालेका नाटकमा पुरुष पात्र

५.१ विषय प्रवेश	८५
५.२ 'भुसको आगो' नाटकमा पुरुष पात्र	८५
५.३ 'च्यातिएको पर्दा' नाटकमा पुरुष पात्र	८७
५.४ 'दोष कसैको छैन' नाटकमा पुरुष पात्र	९६
५.५ 'नयाँ घर' नाटकमा पुरुष पात्र	१०४
५.६ 'घोषणा' नाटकमा पुरुष पात्र	१११

छैटौ परिच्छेद
उपसंहार तथा निष्कर्ष

६.१ उपसंहार	१२०
६.२ निष्कर्ष	१२३

सन्दर्भग्रन्थसूची

सङ्क्षिप्त शब्दसूची

एम्.ए.	मास्टर्स इन आर्टस्
रा.प्र.प्र.	राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
स.प्रा.	सहायक प्राध्यापक
डा.	डाक्टर
दो.स.	दोस्रो संस्करण
ने.भा.प्र.	नेपाल भाषा प्रकाशनी
पृ.	पृष्ठ
प्र.स्रो.	प्रकाशन स्रोत
प्र.का.	प्रकाशन काल
प्रा.	प्राध्यापक
प.सं.	पहिलो संस्करण
वि.स.	विक्रम सम्बत्
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
क्र.सं.	क्रम सङ्ख्या
ते.स.	तेस्रो संस्करण